

5. **Деррида Ж.** Глобализация, мир и космополитизм / Ж. Деррида // Космополис. – 2004. – № 2 (8). – С. 125–140.
6. **Закревський В. Е.** Артетип досконалої людини як феномен суспільної свідомості : автореф. дис. ... канд. філос. наук / Володимир Енгельсович Закревський. – Одеса, 2002.
7. **Ионин Л. Г.** Новая магическая эпоха / Л. Г. Ионин // Постмодерн: новая магическая эпоха. Международная научная конференция. 6–8 октября 2001 г. : тезисы докл.; Международный фонд «Возрождение». – Х., 2001.
8. **Ионин Л. Г.** Социология культуры: путь в новое тысячелетие / Л. Г. Ионин. – М. : Логос, 2000. – 431 с.
9. **Келлнер Д.** Глобализация и постмодернистский поворот / Д. Келлнер // Без темы. – 2008. – № 3–4 (9). – С. 5–12.
10. **Миллер Г.** Тропик Рака / Г. Миллер // Иностранная литература. – 1990. – № 8. – С. 189–201.
11. **Шалаев В. П.** Бифуркационный человек в эпоху Глобализации и Постмодерна / В. П. Шалаев // Материалы Второй всероссийской научной конференции «Сорокинские чтения-2005. Будущее России: стратегии развития». 14–15 декабря 2005 г. – Новосибирск : Новосибирский государственный университет, 2005. – 289 с.
12. **Шрадер Х.** Глобализации, (де) цивилизация и мораль / Х. Шрадер // Журнал социологии и социальной антропологии. – 1998. – Т. 1. Вып. 2. – С. 54–61.
13. **Giddens A.** The Consequences and modernity / A. Giddens. – Cambridge and Palo Alto: Polity and Stanford University Pres, 1999. – 233 p.
14. **Hartman H.** Clash of Cultures, When and Where? Critical Comment on a New Theory of Conflict / H. Hartman // International Sociology. – 1995. – Vol. 10. № 2. – P. 134–142.

Надійшла до редколегії 26.01.11

УДК 130.122:17:111

А. Є. Залужна

*Національний університет водного господарства
та природокористування (м. Рівне)*

МОРАЛЬНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ В НЕКЛАСИЧНИХ МОДЕЛЯХ ФЕНОМЕНОЛОГІЧНОЇ АКСІОЛОГІЇ

Проаналізовано особливості феноменологічної аксіології вагомих представників нової онтології ХХ ст. М. Шелера та М. Гартмана. Відстежений онтологічний фундамент об'єктивної царини цінностей та її самовивлення в актах емоційної інтуїції.

Ключові слова: цінності, моральні цінності, естетичні цінності, феноменологічна аксіологія, інтенційність, матеріальне апріорі, емоційна інтуїція.

Проанализированы особенности феноменологической аксиологии значительных представителей новой онтологии XX в. М. Шелера и Н. Гартмана. Отслежен онтологический фундамент объективного царства ценностей и его самопроявления в актах эмоциональной интуиции.

Ключевые слова: ценности, моральные ценности, эстетические ценности, феноменологическая аксиология, интенциональность, материальное априори, эмоциональная интуиция.

The article deals with the analysis of the peculiarities of phenomenological axiology of considerable representatives of new ontology of the XX-th century (M. Sheler and M. Hartmann). The ontological foundation of the objective field of values and its self-expression in the acts of emotional intuition are observed.

Keywords: values, moral values, aesthetic values, phenomenological axiology, intentionality, material a priori, emotional intuition.

Феномен осмислення ціннісної проблематики в її приналежності до тих вічних питань, які тісно пов'язані з сенсом людського існування та виправданістю буття людини в світі завжди хвилювали філософську думку. Однак, негативні тенденції соціокультурного поступу кінця XIX–XX ст. у реальній загрозливості зниження ціннісної значимості людини та її життя обумовили не лише пантрагічну рефлексію культури, але й поглибили практичний і теоретичний інтерес до вищих загальнолюдських сенсів, норм, цінностей та ідеалів, зумовлюючи виникнення такої самостійної філософської дисципліни як аксиологія. Так, М. Гартман песимістичний погляд на світ виразив у твердженні про обернену пропорційність рівня буття його силі, коли сили духовного порядку значно слабші за сили органічного і неорганічного світу [4, с. 624]. С. Франк «владу темряви в світі» [16, с. 407] та «могутність зла» [16, с. 408] експлікує в горизонті «духовного захворювання всього європейського людства» [16, с. 408], що постає наслідком кризи профанного гуманізму з його вірою у соціальний прогрес. Поряд з тим, теоретики філософії цінностей «скорботне невір'я» в існування вищих ідеальних начал буття намагалися замінити впевненістю в незнищимості та вічності об'єктивної онтологічної царини цінностей і святині, тих сил вищого порядку, що пронизують сфери емпіричного буття незалежно від людського визнання, спонукаючи до моральнісної творчості людської екзистенції, постійного самовизначення, вдосконалення.

Складність та суперечливість теоретичного осмислення природи цінностей й ціннісного відношення загалом призводить до великої багатоманітності філософських і методологічних підходів у їх спробах відповісти на запитання Ніцше про «цінність самих цінностей», які «повинні бути поставлені під питання» [9, с. 306]. А це в свою чергу, на думку М. С. Кагана, зумовлює до значної «плутанини» при здійсненні класифікації «фігуруючих» аксиологічних концепцій кінця XIX – першої половини XX ст. [6].

У запропонованому дослідженні, відштовхуючись від класифікаційних аксиологічних інтенцій Л. М. Столовича [14], В. К. Шохіна [10] та Л. О. Мікешіної [8] поставимо перед собою завдання розкрити особливість обґрунтування моральних та естетичних цінностей у феноменологічно-аксиологічній філософській рефлексії М. Шелера та М. Гартмана.

Своєрідний варіант феноменологічного витлумачення аксиологічного вчення, експлікації проблем систематизації, взаємодії та взаємозв'язку цінностей, зокрема моральних та естетичних, найбільш виразно представлено у таких філософів феноменологічного руху як М. Шелера та М. Гартмана. Ці мислителі, об'єднуючись навколо «Щорічника по філософії і феноменологічних дослідженнях», кожний по-своєму інтерпретував відомий заклик основоположника феноменології «До самих речей», розвиваючи головні гуссерлівські методологічні установки та ідеї. До таких спільних для феноменологічного руху поглядів Я. О. Слінін відносить: «принцип інтенційності свідомості», тезу Гуссерля про наявність інтуїтивних актів свідомості, що акумулюють «не лише акти чуттєвого сприйняття і уяви... але й особливого роду категорійну інтуїцію, яка дає універсальний бік предметів», «критику психологізму» [13, с. 6–7]. Однак гуссерлівська феноменологічна редукція, вивісивши за дужки зовнішній світ, найбільшу увагу зосереджує на аналізі «чистої свідомості» трансцендентального суб'єкта з іманентними для нього інтенційними актами та інтенційною предметністю. М. Шелер та М. Гартман, як і М. Хайдеггер, свою філософію розбудовують в межах феноменології «Логічних досліджень», що на їх думку обумовлювала можливість отримання достовірних знань про трансцендентний до людини світ, звинувачуючи пізнього Гуссерля в неокантіанстві.

Близькість аксиологічних позицій М. Шелера та М. Гартмана відмічають Т. М. Горнштейн [5], Л. М. Столович [15], Я. О. Слінін [13], А. А. Рубеніс [12], Ю. та В. Перови [11], Л. Мікешіна [8] та ін., які стверджують про роль для зазначених мислителів феноменологічного підходу, який відкриває для них шлях до «буття цінностей» у М. Шелера та «світу ідеальних сутностей» М. Гартмана, спонукаючи перехід від формальної до онтологічної аксиології.

Головний концептуальний стержень філософського дискурсу М. Шелера концентрується навколо поставленого мислителем питання: «Що таке людина і яке її положення в бутті?» [19, с. 131], у свій час проблематизоване Кантом і яке в основоположника антропологічної філософії актуалізується через призму феноменологічного переосмислення ціннісних феноменів. В шелерівських мислительних побудовах особистісне начало в повній мірі проявляється лише в формі буття Бога, в людині ж воно реалізується через дух та «ціннісну формулу» «ordo amoris» (порядок любові) як серцевини людської індивідуальності і основи всього світопорядку. Духовну особистість мислитель визначає через емоційно-ціннісні акти, що представляють «унікальну самоконцентрованість єдиного безкінечного Духу» [19, с. 13], звільняють людину від детермінації психовітальної емпіричної реальності й спонукають до відповіді на запити «царини цінностей», трансцендуючи духовне бачення світу вищого порядку.

Цінності у М. Шелера на відміну від соціокультурного виміру «структури переживань цінностей» постають об'єктивно-якісними феноменами, царинною вищих надемпіричних сутностей, які пізнаються безпосередньо в актах інтуїтивного вчущання й долають межі трансцендентального суб'єктивізму. Релятивізм ціннісного світу, на думку мислителя, пояснюється іманентною для кожного соціуму структури переживань цінностей, що обумовлює суб'єктивістські тенденції в аксіологічних теоріях. Оприявленості цінності набувають через своїх носіїв – особистості і речі (блага), тому цінності культури виступають похідними від чистих етичних, естетичних та пізнавальних цінностей. Увага філософа зосереджується на філософській рефлексії такого предмета емоційного акту як цінність та самому інтенційному акті – ціннісному почутті любові та симпатії.

Цінності для М. Шелера – це такі емоційно-насичені факти, які не виражаються у формах логічного мислення, не можуть бути визначені поняттями, значеннями та символами, а самовиявляються в актах емоційної інтуїції. Феноменологічна аксіологія німецьким філософом розробляється «не формальна, а матеріальна, не логічна, а чуттєва» [7, с. 314], адже, на думку М. Шелера, не лише розум, але й чуттєвість включає в себе апріорні закономірні акти й проявляється як сфера «чистої емоційності». Відтак, фундамент філософсько-дискурсу основоположника філософської антропології та феноменологічної аксіології закладається, як вважає Л. Чухіна, в апеляції німецького філософа «до феноменологічних ідей і установок Гуссерля...», зіходить також до Канта, доповнюючись при цьому мислительним змістом, що йде від Августина і Паскаля» [17, с. 380]. Так, на основі ідей теоретичного обґрунтування Августином й Б. Паскалем ролі емоційних переживань в духовно-моральному бутті людини та практичного використання феноменологічної установки Гуссерля, М. Шелер здійснює критичне переосмислення кантівського концепту апріорності. Він розкриває формальний характер ригоричної етики категоричного імперативу практичного розуму й у фокусі протиставлення формального та матеріального апріорі виявляє апріорний характер емоційної сфери.

На думку М. Шелера, етика Канта опирається не на факти, а на умоспоглядальні конструкції логічних зв'язків понятійного синтезу, що забезпечують засоби раціонального мислення. Адже «апріорна даність це інтуїтивний зміст... а не дещо сконструйоване мисленням» [19, с. 270], а оскільки пізнання не може бути «породженням, утворенням, сконструйованим», тому феномени не сформовані розумом, а «виявляються як дані споглядання» [19, с. 240]. Таким чином, формально-логічний апріоризм Канта набуває матеріального розширення «дослідженням цілої системи відповідних матеріальних положень, що базуються на спогляданні сутностей» [19, с. 202].

Кант, як стверджують М. Шелер та М. Гартман, при особливій домінантності розуму, який завдяки розсудкового синтезу чуттєвого досвіду конструє світ, а категоричним імперативом керує ним та впливає на нього, повністю з поля зору випускає чисту емоційність,

помилково редукуючи її до психологічної чуттєвості. Це стосується першочергово етичного акту любові. М. Шелер реабілітує погляди А. Блаженного та Б. Паскаля, щодо розуміння чуттєвості в сенсі вищого ступеня духовності, «культури серця», закономірності функціонування якої, як і закони логіки, незалежні від всього фундального. А серед емоційних переживань особливого статусу надає інтенційним актам любові та ненависті, завдяки яким здійснюється розширення або звуження оприявленого світу цінностей, оскільки творча сила любові спрямовує «кожну річ в бік її ціннісного вдосконалення» [19, с. 351], а особистість розвиває як ідеальну духовну істоту. «В самому чуттєвому, живому контакті зі світом, – пише М. Шелер, – в (психічному, фізичному або в якомусь іншому), в перевазі чи зневажанні, в самих любові чи ненависті, тобто в ході здійснення цих інтенційних функцій та актів спалахують цінності і їх порядки» [19, с. 287], при цьому «всій царині цінностей характерний особливий порядок, який полягає в тому, що цінності по відношенню одна до одної утворюють деяку «ієрархію», в силу якої одна цінність виявляється «більш високою» або «більш низькою», ніж інша. Ця ієрархія, як і розподіл на «позитивні» і «негативні» цінності, впливає із самої сутності цінностей» [19, с. 305].

Традиційна тріада вищих цінностей Істини, Добра і Краси в аксіологічній феноменології М. Шелера виявляється в контексті фондованої мислителем ієрархічної моделі головних класів цінностей. Систематизація ґрунтується на принципі переваги духовних та релігійних цінностей по відношенню до матеріальних з утвердженням «суворой підпорядкованості в залежності від рангу, від близькості до абсолютного начала» [19, с. 191]. Ціннісна ієрархія апріорно є закладеною в самій сутності «царини цінностей» й передбачає при своїй абсолютності і незмінності градацію на основі історично-змінних та соціально обумовлених актів переваги. М. Шелер градацію ціннісних модальностей зводить до чотирьох груп (рядів): ціннісний ряд присмного та неприемного, вітальні цінності, сфера «духовних цінностей» та релігійні цінності модальності святого та несвятого. Етичні, естетичні та пізнавальні цінності займають проміжне місце між вітальними життєвими цінностями та релігійними і акумулюються в одній модальній групі духовних цінностей культури. При своїй ієрархічній перевазі над гедоністичною та вітальною сферами вони поступаються найвищій модальності ціннісних рядів сфері священного в основі якої покладається цінність особистісного Бога, який очолює ієрархію цінностей. «Вже у способі своєї даності вони (духовні цінності) виявляють своєрідну відокремленість і незалежність по відношенню до сфери тілесності та оточуючого світу і проявляють себе як деяка єдність також і в тому, що існує явна очевидність того, що ми «повинні» принести життєві цінності їм в жертву» [19, с. 326], – у своїй праці «Формалізм в етиці і матеріальна етика цінностей», – пише Макс Шелер.

При суттєвих відмінностях етичних цінностей з їх орієнтацією на особистості та естетичних – на речі, так як їх носіями останніх можуть

виступати лише світ предметів, але їх єдність забезпечує спільна для них сфера функціонування – культура, спільний спосіб здійснення – духовні почуття, осягнення – радість і смуток, повага і неповага, тип ціннісної особистості – геній, форма спільноти – нація. Тобто для кожної із запропонованої ціннісної модальності відповідає лише притаманний для неї чистий тип особистості, соціальна спільнота, сфера оприявлення й способи розкриття та осягнення.

Відтак, при всьому своєму супротиву будь-якій систематизації мислення М. Шелер здійснив «найбільш глибоке осмислення ієрархії цінностей» [8, с. 63], створивши класифікацію, яка має вагомє значення «для збагачення понятійного апарату вчення про цінності й виявлення труднощів і особливостей пізнання характеру й природи їх апріорності» [8, с. 64–65].

На відміну від М. Шелера М. Гартман відкидає релігійні підстави аксіології й при констатації об'єктивно-ідеалістичної природи цінностей, де цінності як сутності «ідеально-незмінні в – собі – буття» [2, с. 200] займають суттєве місце в онтології, покладаються в основу етики і джерело походження мають «невирішене», «загадкове», «на межі раціонального та ірраціонального».

Ідею своєї нової «першої філософії» М. Гартман виразив в завданні досягнення таємниці єдності світу, яке повинно стосуватися першочергово «способів буття, відношень, буття, форм буття» [3, с. 132]. Так, мислитель постулює тезу про існування поряд з реальним (матерія, життя, психічні і духовні явища, де мислення не ідеальний, а реальний процес життя) ідеального буття логічно-математичних істин та цінностей, незалежних від матеріального світу та свідомості суб'єкта. Однак, Т. М. Горнштейн зауважує, що «при визнанні самостійного, незалежного від реального світу буття цінностей, він не заперечував взаємовідношення цінностей з реальними речами і суб'єктами» [5, с. 199]. Цінності створюють специфічні якості речей, перетворюючи їх в блага, людські відносини – в моральну поведінку, пересічну людину в – «етичну людину».

Саме людина, як онтологічно-аксіологічна істота, спроможна поєднувати два світи і, як єдиний смислотвірний центр для якого «сущє має смисл» [2, с. 95], може схоплювати ідеальну царину світу й модифікувати звичайний світ в ціннісний. Відтак, аксіологія виявляє призначення особистості в світі, а безсилля цінностей піднімає її над всім сущим. Безпосередній контакт з ідеальною цариною цінностей здійснюється ціннісною свідомістю за допомогою «почуття цінності», яке як і в Шелера постає емоційно-інтуїтивним апріорі. «Почуття цінностей» визначається цариною цінностей, яка є єдиним джерелом пізнання й оприявлення цінностей в людській свідомості. Сама ж ціннісна свідомість носить інтенційний характер, а тому певному ціннісному акту відповідає певна цінність, а підтвердженням наявності «почуття цінностей» є совість як голос з світу цінностей.

Однак, німецький філософ попереджає про можливість «притупленості ціннісного почуття», «ціннісну сліпоту по відношенню до дійсності» [2, с. 94], неухважність до буття, свідченням чого стає ціннісний

релятивізм та трагічність людини. «Це трагізм помираючого з голоду, який сидить за накритим столом і не протягує руки, оскільки не бачить, що знаходиться перед ним. Адже дійсний світ невичерпний в своїй надмірності, дійсне життя залите цінностями, і де ми це осягаємо, там воно абсолютно дивне і величне» [2, с. 96], – пише М. Гартман.

Систематизація цінностей мислителем дуже нагадує шелерівську шкалу цінностей в основі якої лежить ієрархія більш високої цінності, яка володіє меншою силою примусу [2]. Й при постановці завдання віднайти в царині цінностей порядку, системи і єдності М. Гартман пропонує наступні класи цінностей: ціннісні блага, що охоплюють цінності корисного для нас; цінності задоволення; життєві цінності, характерні для всього живого; моральнісні цінності, що охоплюються поняттям «добро»; естетичні цінності, що охоплюються поняттям «прекрасне»; пізнавальні цінності – поняттям «істина».

На думку М. Гартмана, цінності перебувають в постійних зв'язках і взаємодіях з іншими класами цінностей, які він намагається прослідкувати в «Етиці» та «Естетиці», адже «добро вважається універсальною цінністю всіх моральнісних чеснот» [1, с. 10], а тому варто, як вважає філософ, «притримуватися думки про прекрасне як універсальної естетичної основної цінності» [1, с. 12].

Моральні, естетичні та пізнавальні цінності є «три класи духовних цінностей», – зауважують Ю. та В. Перови. [11, с. 53]. Зв'язок моральних і естетичних цінностей розглядається М. Гартманом в контексті питання напластування «нижча» цінність повторюється у вищій та фондування, де відповідна цінність є «аксіологічною умовою» [2, с. 501] для іншої, передбачаючи «нерозривне співвідношення» [2, с. 504]. А, відтак, естетичні цінності фондовані моральними як загальними так і особистісними й це «більш складне відношення обумовлення», тому «між естетичними і моральнісними цінностями також діє відношення фондування, причому естетичні цінності «підвищуються» над моральнісними, як моральнісні – над ціннісними ситуаціями» [2, с. 504]. Така запропонована мислителем ієрархізація абсолютної царини цінностей акумулювала в собі значний потенціал подолання трагічної нестійкості людського існування в світі шляхом самореалізації особистості через призму здійснення безперервних духовних актів в їх направленості на вищі цінності та ідеали.

Таким чином, нові аспекти ціннісної проблематики визрівають у ситуації створення неklasичної моделі «теорії цінностей», що закладає підвалини переосмислення суб'єкт-об'єктної дихотомії класичного мислення та фіксації даності ціннісної предметності в інтенційних актах свідомості. В даному контексті особливого резонансу набирає феноменологічна аксіологія М. Шелера та М. Гартмана – в їх практичному застосуванні феноменологічної методології для аналізу ціннісних феноменів й перетворення їх у факти внутрішнього світу з наголосом на існуванні об'єктивно незалежної від суб'єкта царини цінностей: якісно-ціннісного «в-собі-буття» (М. Шелер) та «ідеальних сутностей» (М. Гартман).

М. Шелером та М. Гарманом здійснюється трактування «феноменологічного апріорі», яке в горизонті своїх матеріальних й емоційних характеристик ставало вагомим засобом подолання формального апріорі синтезу синтетичних суджень І. Канта та виявлення апріорного змісту самої цінності в переживальних інтенційних актах «чистого ціннісного почуття». Відтак, особливого статусу стали набирати акти любові і ненависті в сенсі прояву найвищого ступеня емоційності загалом та їх потенційних можливостей розширення і звуження царини цінностей.

Феноменологічна аксіологія М. Шелера і М. Гартмана завдяки тематизації критичного переосмислення кантівського формалізму в етиці й потребою реабілітації «культури серця» в значній мірі постас дотичною до філософського дискурсу релігійного ренесансу Срібного віку та кордоцентричної традиції вітчизняної культури, потребуючи актуалізації цієї проблематики у подальших філософських розвідках.

Бібліографічні посилання

1. **Гартман Н.** Эстетика / Николай Гартман. – К.: Ника-Центр, 2004. – 640 с.
2. **Гартман Н.** Этика / Николай Гартман. – СПб.: Владимир Даль, 2002. – С. 83–708.
3. **Гартман Н.** К основоположению онтологии / Николай Гартман. – СПб.: Наука, 2003. – 639 с.
4. **Гартман Н.** Проблема духовного бытия. Исследование к обоснованию философии истории наук о духе / Николай Гартман // Культурология XX века. Антология. – М.: Юрист, 1995. – С. 608–647.
5. **Горнштейн Т. Н.** Проблема объективности ценностей в философии Николая Гартмана / Т. Н. Горнштейн // Проблема ценности в философии. – М.; Ленинград.: Наука, 1966. – С. 194–218.
6. **Каган М. С.** Философская теория ценности / М. С. Каган. – СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1997. – 205 с.
7. **Марков Б. В.** Философская антропология: очерки истории и теории / Б. В. Марков. – СПб.: Лань, 1997. – 384 с.
8. **Микешина Л.** Эпистемология ценностей / Людмила Микешина. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2007. – 439 с.
9. **Ницше Ф.** К генеалогии морали / Фридрих Ницше. Так говорил Заратустра; К генеалогии морали; Рождение трагедии или Эллинизм и пессимизм: Сборник. – Мн.: ООО «Попурри», 1997. – С. 299–451.
10. **Шохин В. К.** Аксиология / В. К. Шохин // Новая философская энциклопедия: в 4 т. / Руководитель проекта В. С. Степин, Г. Ю. Семигин. – М., 2010. – Т. 1. – С. 62–67.
11. **Перов Ю. В.** Философия ценностей и ценностная этика / Ю. В. Перов, В. Ю. Перов // Николай Гартман. Этика. – СПб.: Владимир Даль, 2002. – С. 5–82.
12. **Рубенис А. А.** Проблема нравственных ценностей в аксиологии Н. Гартмана / А. А. Рубенис // Критика феноменологического направления современной буржуазной философии: Сб. статей; Отв. ред. Н. В. Мотрошилова. – Рига: Зинатне, 1981. – С. 186–208.

13. **Слинин Я. А.** Онтология Николая Гартмана в перспективе феноменологического движения / Я. А. Слинин // Николай Гартман. К основоположению онтологии; [пер. с нем. Ю.В. Медведева]. – СПб.: Наука, 2003. – С. 5–56.
14. **Столович Л. Н.** Об общечеловеческих ценностях / Л. Н. Столович // Вопр. филос. – 2004. – № 7. – С. 86–97.
15. **Столович Л. Н.** Красота. Добро. Истина: Очерк истории эстетической аксиологии. – М.: Республика, 1994. – 464 с.
16. **Франк С. Л.** Свет во тьме / С. Л. Франк // Духовные основы общества. – М.: Республика, 1992. – С. 405–470.
17. **Чухина Л. А.** Человек и его ценностный мир в феноменологической философии Макса Шелера / Л. А. Чухина // Шелер М. Избранные произведения. – М.: Гнозис, 1994. – С. 379–398.
18. **Чухина Л. А.** Онтология трагического / Л. А. Чухина // Проблемы онтологии в современной буржуазной философии. – Рига.: Знание, 1988. – С. 101–120.
19. **Шелер М.** Избранные произведения / Макс Шелер; [пер. с нем. под ред. Денежкина А. В.]. – М.: Гнозис, 1994. – 490 с.

Надійшла до редколегії 27.01.11

УДК 1:316:3

А. В. Камарали

Донецький національний університет

ОБРАЗОВАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННАЯ ЦИВИЛИЗАЦИЯ

Розглядається соціально-філософський аналіз освіти в умовах інформаційної цивілізації. Визначені основні зміни в освіті пов'язані зі становленням та розвитком інформаційної цивілізації.

Ключові слова: освіта, інформаційна цивілізація, інформаційна культура.

Рассматривается социально-философский анализ образования в условиях информационной цивилизации. Определены основные изменения в образовании связанные со становлением и развитием информационной цивилизации.

Ключевые слова: образование, информационная цивилизация, информационная культура.

The socially-philosophical analysis of education in the conditions of an information civilization is considered. The basic changes in education connected with formation and development of an information civilization are defined.

Keywords: education, an information civilization, information culture.